

լազոյնը» լինելով՝ Ուիմպիոդորոսն անշուշտ իր կարգին նոյնպէս տուած էր բաւական պարոյց մատենից»։ Նրա տարբերութիւնըն այն է իր ընկերներէց որ նա պատմում է Նաւ անգիր զրոյցներ (պատմեցից ձեզ Լ՝ զրոյցս անգիրս)։ «Քսիսուէթէսի և նրա որդիների մասին մատենն է եղած, ասում է Ուիմպիոդորոս, որ հիմա որեւէ տեղ չի երևում։ Ասում են, այդ մատենի մէջ պատմութիւններ են եղած այսպիսի կարգով» (սկարգիլեալ բանից այսպիսի)։ Եւ արդեւ է պատմել Սեմի և Տարբանի մասին։

(Շարունակելի)

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԵԿԵՆԵՑԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԻ

ԱՅՆԹԱՊԻ ԴՊՐԱՅ ԴԱՍՈՒՆ 35 ԱՄԵԱԿԸ

Հայց. եկեղեցւոյ ժամակարգին մէջ շատ լայն տեղ տրուած է երգեցողութեան։ Պէտք է խոստովանել որ աստուածային պաշտամունքին ամենէն աւելի գուարթ եւ ոգեւորիչ մասն է երգեցմունքը իր այլազան ձեւերուն տակ։ Բայց ի՞նչ է սրբազան երաժշտութեան այսօրուան վիճակը։ Հայոց եկեղեցիներուն մէջ, կրնայ ըստիլ թէ մեծ բաղաւնեւոր եւ պատմական կեդրոններու մէջ անթերի է՝ նկատի առնելով պաշտամունքին ամբողջութիւնը, այսինքն՝ Տէր գի բազումէն մինչեւ Օրհնեալ Էղեւթը, զոր օրինակ, կիրակի օր մը։ Բայց ընդհանրապէս թերի է եւ անգործացուցիչ, որովհետեւ մեր եկեղեցւոյ պաշտամունքին առաւօտեան մասը, եւ մասնաւորապէս Ս. Պատարագը զբաղիչ է ժողովուրդին համար առ հասարակ, եւ այս պատճառաւ ալ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի Ս. Պատարագի երգեցողութեան։

Սակայն նուազ կարեւոր եւ ոգեւորիչ չեն մեր եկեղեցւոյ շարականները, որոնք գիշերային եւ առաւօտեան պաշտամունքին զվաւոր մասերը կը կազմեն։ Ցաւալի է որ շարականագիտութիւնը միշտ մասնաւորներուն առանձնաշնորհումը եղած է սկիզբէն ի վեր, այնպէս որ Ս. Պատարագի երգեր գիտցողներ առհասարակ չեն գիտեր շարական երգել։ Մեր Ս. Յակոբը բացառութիւն է այս կողմէն, որովհետեւ մեր տղար կ'երգեն ծայրէ ի ծայր, եւ լրման կ'երգեն ժամակարգի բոլոր մասերուն շարականները, երգերը, սողմունքները մեղեդիները, ստեղծելները, եւ այլն։

Մեզ կը թուի թէ շարականագիտութեան չընդհանրանալուն պատճառը երկու է. նախ վարպետներուն ժլատութիւնը. եւ երկրորդ՝ ծայնագրութեան արուեստին դժուարութիւնը։ Բայց եւրոպական խա-

գերու հայկականի պատշաճեցումն ի վեր դժուարութեան մեծ մասը հարթուած է. եւ արուեստին զարնուած ու աշուեստ իր աշակերտներուն սիրեցող, Լ. Չիլիկիրեանի պէս երաժիշտ ուսուցիչներու ջանքերով, երգեցող մակուար կրնան հօրաշով կարգաւ ամենէն դժուար շարականներն իսկ, Այնպէս որ ընդելի չէ այլ եւս Հայոց. եկեղեցւոյ երգեցողութեան սեւէ մասը լրել կամ լրուած համարել։

Այնթապի մայրենի եկեղեցւոյն Դարաց Դասը ցոյց տուաւ թէ որչափ ճիշդ են մեր դիտողութիւնները։ Այնթապի եկեղեցւոյն մէջ ալ մինչեւ կէս դար յառաջ, շարական մը երգել, ստեղծ մը ըսել մասնաւոր անձներու առանձնաշնորհումն էր, ըլլայ եկեղեցական, ըլլայ աշխարհական. եւ մենք կը յիշենք մեր մանկութեան օրերէն, Գեորգ Խալճէ, Պաղտատ Խալճէ, Արօ Խալճէ, մանաւանդ Կարապետ Խալճէ, աղիմի և արծաթի գործերու դալճմեաք վարդաւ մը միանգամայն, որոնք մասով կը ցուցուէին իրենւ շարականագէտներ, եւ եկեղեցին պէտք է խոստովանիլ թէ կը պայծառանար աւտոնոց բացարձակապէս անձնուէր ծառայութիւններով։ Բայց այսպէս բաւական չէր։ Աստուծոյ հետգնեալ կը բոլորէին իրենց մահկանացութեան շրջանը, եւ նոր սերունդ մը կը պատրաստուէր նորակազմ զարոյցներով եւ Այնթապի եկեղեցին պէտք ունէր շրջանորոշ Դարաց Դասու մը։

Պրն. Դասաւոր Փիլիպեան, Շահէ վարդապետին պատուական հայրը, որ ինքնաւորութեամբ տիրացած է եւրոպական ծայնագրութեան, իրեն երաժշտութեան ուսուցիչ Այնթապի բոլոր հայ դարոցներուն եւ միանգամայն իրենւ զարապետ եկեղեցւոյն, կը յաջողի 1892ին, իր նախկին աշակերտներէն կազմել Դարաց Դաս մը. եւ կը մարզէ ու կը կրթէ զայն ծայնագրութեան մէջ. այնպէս որ ընդ ժամանակի ընթացքին՝ Այնթապի եկեղեցւոյն մէջ դրւալիք կրնան կարգաւ երջանկայիշատակ Գեորգ Դ. Կաթողիկոսի կամբով ու խնամով ապագործած ծայնագրեալ շարականները, եւայլն, եւ այս կերպով նպաստել Այնթապի եկեղեցւոյն աստուածային պաշտամունքին բարեկարգութեան եւ ոգեւորութեան։

Այնթապի հայութիւնը սեղահան եղաւ 1915ին, մեծամասնութիւնը զեանգրուեցաւ։ Հալէպի ասպնջական հոգերուն վրայ, հեռուներէն շնչելով իրենց քրնաշխարհին օդը եւ հոսոսելով անոր քաղցը յիշատակները։ Դաղթականութեան եւ զբաղման կեանքին ընդ մը վարժուել է ետրը, Այնթապի Ս. Աստուածածին միակ եկեղեցւոյն զարկները կ'որոշեն հրապարակային հանդէսով մը աւետախմբել իրենց դասին հաստատութեան 35 ամեակը։

Հանդէսը սեղի կ'ունենայ Հոկտ. 16 կիրակի կէսօրէն ետրը, առաջնորդարարն կից Մանկապարտէզի օրասին մէջ, նախապատմութեամբ Կրիկիկոյ Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին բոլոր եկեղեցական դասը իր շուրջը։ Հալէպի առաջնորդ Գեր. Արտուազգ Ծ. Վրդապ. կը բանալ հանդէսը, բացալիքի խօսքերով իրարու կը յաջողեն արաստանութիւններ բանախօսութիւններ, շարականներ, խմբերգներ. մեներգներ։ Տաղանդաւոր երաժիշտ Յակոբ Նալպանտեան իր նուագախմբով կը խանդավառէ հանդէսը։ Արժ. Տ. Գարգին Քոյ. Պօղարեան, կ'ուրուա-

գծէ Դպրաց Դասուն կազմակերպութեան պատմութիւնը, իսկ Արժ. Տ. Ներսէս Ազ. Քնյ. Թափուզեան զրաւոր ծառով մը կը բացատրէ զպրութեան դերը սուրբ-գրական բմբուլումով եւ ըստ Հայց. եկեղեցւոյ, եւ Վեհ. Հայրապետ, խօսելով ամենէն վերջը զպիւրնեբու կատարած պաշտօնին վրայ, կը գովէ Այնթապի Դպրաց Դասուն մատուցած ծառայութիւնը, կը քաջալերէ զայն ու կ'որհնէ եւ կը փակէ հանդէսը:

Դպրաց Դասը որոշած է այս 35 ամեակին հանդէսին առթիւ զոյացած եւ զոյանալիք դրամական նուէրը յատկաւնել եկեղեցիին մը շինութեան Հալւալի մէջ եւ այս մտքով զիմում պիտի լնէ Սյնթապցի հայրենակիցներու եւ առհասարակ եկեղեցատէր Հայերու, որպէսզի զաղթականութեան պէտքին բա-

ւող շէնք մը ունենան եւ հոն կաթող ըլլան շարունակել իրենց ծառայութիւնը:

ՍԻՌՆԻ սիւնակներուն մէջ համոյրով կ'արժանագրենք մասնաւոր նամակէ մը քաղուած այս տեղեկութիւնները, որոնք կապ ունին Այնթապի եկեղեցատէր հայութեան պատմութեան հետ, եւ պարտք կ'զգանք մեր համակրանքը յայտնել Դպրաց Դասուն, որ զաղթականի եւ տարագրի կեանքին մէջ իսկ կ'աշխատի ոգեւորելու եւ փառաւորելու աստուածային պաշտամունքը իր նուիրեալ ծառայութեամբ եւ զեղեցիք արուեստով, իրրեւ թանկագին նպատակ մը հաւատացեալներու հոգեւոր կեանքին շինութեան:

Բ. Ե.

ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ԿԱՐԳԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Գումարուած 3-21 Օգոստ. 1927, ի Լոզան (Ջուիցեղիա)

[WORLD CONFERENCE ON FAITH & ORDER]

Բացման Պաշտամունքի Մայր Եկեղեցւոյ Լոզանի

Տեղեկագրեց՝ Ղեկն/Դ ԵՊԱ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Հաւատքի եւ Կարգի Համաշխարհային Ժողովը սկսաւ Օգոստոս 3 Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին Լոզանի Մայր եկեղեցւոյ մէջ քաջման պաշտամունքով մը: Պաշտամունքի ներկայ էին Ամերիկայի եւ Եւրոպայի զրեթէ բոլոր Բողոքական եկեղեցեաց, Արեւելեան Հին եկեղեցեաց ինչպէս եւ Հնդկաստանի, Չինաստանի եւ Ճաբոնի նոր եկեղեցեաց պատգամաւորները բոլորն ալ իրենց եկեղեցական եւ ազգային տարազներով եւ իւրաքանչիւր պոտզամաւոր կը կրէր իր մեկնոցին լանշամափն վրայ իր աւուր եւ հանգամանքը ընտրող բոլորածու սպիտակ պիտակ մը:

Լոզանի Մայր եկեղեցիին Հովիւր Pasteur Gustave, որ մեծ համակիր մըն է Հայ Ազգին եւ եկեղեցւոյն, եւ որ Տաճարին մէջ լուսագոյն անդը քրաւելաւած էր ինծ, քաջումը կատարեց արտասանելով շատ գեղեցիկ ոգեկոյում մը եւ կարգադով նշանակալից բանի մը համարներ Ս. Գրքէն:

Հարիւր երկու եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ որոնք թուով 500 ի կը հասնէին, շատ յազիչ կերպով երգեցին յատկապէս Քրիստոնէական Համաժողովներու համար պատրաստուած Communio երգարանէն: Համաժողովին նախագահն եղող Քեր. Տր. Charles Brent, Նիւ Եորքի (Արեւմտեան մասի) Եպիսկոպոսը, որ կը նախագահէր այն պաշտամունքին, արտասանեց ազօթք մը. յետոյ բոլորը յօռեցին աւտասանեցին իրենց մայրենի լեզուաւ «Հաւատամքը: Շատ խորհրդաւոր պահ մըն էր այն: Ինքնամոլութեամբ վայրկեանէ մը վերջ Պրէնթ եպիսկոպոսանեց քարոզ մը՝ որ պերճախօս էջուած մըն էր միութեան իրեն ընդամենն ունենալով Յովհ. Ժէ. 20-23 համարները:

Քարոզը վերջանալուն կրկին Communio երգարանէն երգ մը երգուեցաւ, եւ ապա իւրաքանչիւր որ միաբերան իր մայրենի լեզուաւ Տէրունական Ազօթքը արտասանեց:

Սոս պաշտամունքը իրապէս եղաւ սուրբ եւ զինչ լոյս մը, նման առաւօտեան պայծառափայլ Արուսեակին՝ որ կարծես կը ցոլանէ Աստուածային սէրը:

Բացման Նիստը

Բան վայրկեան վերջ Համաշխարհային Ժողովի անդամներն հաւաքուած էին Aula du Palais de Rumineի ընդարձակ սրահի մէջ, այս պարտաւոր շատ մօտ է Մայր եկեղեցւոյ:

Արահին զպեւալղակին վրայ, ուր կը բազմէին Պրէնթ եպիսկոպոսը եւ Գործադիր Յանձնաժողովի ուշադրաւ անդամները, կը նշմարուէր Պետական Խորհրդակցութեան Մր. Dubois. Տեսուչ Հանրային Կրթութեան եւ Կրօնից: Պրէնթ եպիսկոպոսը առաւ Կառավարական ներկայացուցիչին: Մր. Dubois բարի գալուստ մաղթեց ժողովականաց յանուն Նահանգի Կառավարութեան եւ Լոզան քաղաքին եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ընտրուած ըլլալուն համար այդ քաղաքը Համաժողովին համար եւ եղբակցացուց. «Որքան ալ ազնիւ ըլլան նպատակները զորս կը հետապնդէր, պիտի հանդուրժէր սառցիւ զլլումսն վէճերու խոչընդոտներու մեր ծանրուն վրայ եւ շատ ապահով չէ որ համառօտ առաջին առթիւ լուծելու տարրեր առաջադրուած խնդիրները եկեղեցւոյ Միութեան անսակէտով, Նաեւ տուած ըլլալու համար մեր փնտրանութեանց բանի մը բարեբաւարիկ խոտորումներ, պիտի հրաւիրէին մասնաւորա-